

Innst. 369 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:103 S (2014–2015)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Karin Andersen og Snorre Serigstad Valen om å sikre en varig kompensasjonsordning for uføre etter uførereformen

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen foreslå en varig kompensasjonsordning som kan settes inn for å redusere det økonomiske tapet enkelte har lidd etter omlegging av skattlegging av folketrygdens og/eller tjenstepensjonenes uføretrygd. Denne kompensasjonsordningen bør sørge for at ingen får et tap i inntekt etter skatt som er større enn 1 000 kroner i året, med et unntak for personer med et inntektsnivå over 6 G.
2. Stortinget ber regjeringen gjennomgå kommunale pleie- og omsorgstjenester, slik at personer som har fått økt bruttoinntekt på grunn av uførereformen, og med det har fått økte egenandeler eller mistet rett til kommunale pleie- og omsorgstjenester, får samme tjenestetilbud som tidligere.
3. Stortinget ber regjeringen sørge for at statlige velferdsgoder som bygger på bruttoinntekt, som for eksempel tilskudd til bil og fri rettshjelp, justeres slik at personer som har fått økt bruttoinntekt på grunn av uførereformen, ikke mister tilgangen til disse tjenestene som følge av omleggingen.
4. Stortinget ber regjeringen foreslå andre fradrags- eller støtteordninger for varig å kompensere det

økonomiske tapet enkelte uføre har lidd etter omlegging av skattlegging av folketrygdens og tjenstepensjonenes uføretrygd.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 30. april 2015 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 29. mai 2015 følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Dag Terje Andersen, Fredric Holen Bjørdal, Lise Christoffersen og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Stefan Heggelund, lederen Arve Kambe, Bente Stein Mathisen og Bengt Morten Wenstøb, fra Fremskrittspartiet, Hege Jensen og Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Gunhild Berge Stang, og fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø, viser til uførereformen som ble vedtatt av et samlet storting i 2011 og som trådte i kraft den 1. januar 2015. Reformen er det man kan kalle et politisk felleseie. Formålet med reformen var å gjøre det enklere å kombinere arbeid og uføretrygd for dem som har et svingende sykdomsforløp, men som er i stand til å jobbe i perioder. Samtidig skulle uførereformen sikre en god inntekt for dem som ikke er i stand til å jobbe. Stortinget ønsket at den nye uføretrygden, sammen med en forsterket arbeidslinje, skulle bidra til at flere med redusert arbeidsevne kunne delta i arbeidslivet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til skatteproposisjonen i 2012–2013, som ble lagt frem av regjeringen Stoltenberg II, i forbindelse med uførereformen. Proposisjonen ble enstemmig vedtatt i Stortinget. I Prop. 1 LS (2012–2013) skatter, avgifter og toll, kapittel 4, fremgikk det at noen ville komme noe dårligere ut med reformen, sitat:

«Økt skatt som følge av skattelegging som lønnsinntekt kompenseres med økt brutto uføreytelse, slik at nye uføre i snitt kommer noe bedre ut enn med dagens skatteregler. Personer med andre inntekter og/eller andre fradrag enn standardfradrag vil kunne få noe høyere eller lavere inntekt etter skatt som følge av at ytelser blir skattlagt som lønn. Personer med høyere inntektsnivå, og som i dag ikke omfattes av skattebegrensningsreglene, vil komme dårligere ut.»

I forbindelse med statsbudsjettet for 2015 foreslo regjeringen Solberg en overgangsordning, slik at gjennomføring av reformen skulle bli lettere for dem som ville tape mest på omleggingen, særlig var det med tanke på uføre med lav ytelse og stor gjeld. Dette forslaget fikk enstemmig tilslutning i Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Stortinget under behandlingen av uførereformen i 2011 gikk inn for en overgang som skulle sørge for at uføre kom ut med tilsvarende lik nettoinntekt som før. I Prop 130 L (2010–2011), som tok for seg regjeringens forslag til gjennomføring av reformen, stod det på side 133, sitat:

«Departementet foreslår videre at det gis overgangsregler om beregning av uføretrygd til personer som mottar uførepensjon når det nye regelverket trer i kraft. For å unngå å ha to parallelle regelverk for uføreytelsen, legger departementet opp til at ytelsen til uførepensjonistene overføres til at det nye regelverket (konverteres) på en slik måte at uføreytelsen etter skatt blir på samme nivå som tidligere.»

Og senere i samme proposisjon, stod det på side 195, sitat:

«Fordelingsvirkningene av omleggingen til ny uføretrygd er i stor grad hypotetiske, fordi de nye beregningsreglene er forutsatt å skulle gjelde fullt ut bare for nye mottakere av uføretrygd. Endringer sammenliknet med dagens uførepensjonsordning vil derfor i liten grad ramme enkeltpersoner i den forstand at noen går opp eller ned i utbetalt ytelse.»

Dette ble også understreket av flertallet i arbeids- og sosialkomiteen i innstillingen, der det ble sagt, sitat:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, understreker at de som konverteres fra den gamle ordningen skal kompenseres for økt

skatt ved å øke bruttoytelsen slik at de beholder tilnærmet samme nettoytelse.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at uførereformen er gjennomført på en måte som ikke er i tråd med det Stortinget sa i 2011, og at man har sett et stort omfang av utilsiktede konsekvenser og personer som går ned i nettoinntekt. Det gir behov for en varig kompensasjonsordning for alle som har tapt på omleggingen.

Komiteen har, etter innføring av reformen, fått flere henvendelser fra uføretrygdete som har fått mindre utbetalt i måneden. Komiteen har registrert at mange ikke har fått god nok informasjon om hva det innebærer at uføretrygden blir skattlagt som lønn. Det har heller ikke blitt gitt god nok informasjon til de personer som ved omleggingen ville komme noe dårligere ut, jf. vedtaket som ble gjort i Stortinget i forbindelse med skatteproposisjonen i 2012.

Komiteen viser til at ny uførereform innebærer at uføretrygdete nå blir lønnet og skattlagt likt andre lønsmottakere. Bruttoutbetalingen fra Folketrygden har blitt økt for å kompensere for skattetrekket. Skatten fordeles på 10,5 måneder med en skattefri måned i juni og halv skatt i desember som andre lønsmottakere. Det betyr noe mer skatt og litt mindre netto utbetalt i 10 av månedene, men ikke mer skatt totalt pr. år. Mange har kommet bedre ut ved innføring av reformen. Ifølge Skattedirektoratet får 188 000 uføre en økning i nettoinntekten etter omleggingen. Samtidig viser tallene at 127 000 uføre har fått en nedgang i nettoinntekten. Av de ca. 127 000 uføretrygdete som vil tape på reformen, vil ca. 83 000 tape mindre enn 6 000 kroner årlig, ca. 49 000 få en nedgang på under 2 000 kroner og ca. 19 000 mellom 2 000 og 4 000 kroner. Ca. 30 000 personer vil få så stor nedgang i nettoinntekten at de får rett til overgangsordning med skattefradrag, det vil si at de ville tapt mer enn 6 000 kroner årlig uten overgangsordningen. 14 000 personer omfattes ikke av overgangsordningen og vil tape noe mer enn 6 000 kroner årlig. Halvparten av disse personene har tjenestepensjon eller annen pensjon som ikke er fra Folketrygden, jf. det som er redegjort for i Prop. 1 LS (2012–2013).

Komiteen viser til initiativdebatten i Stortinget den 7. april 2015 om implementering av uførereformen og den videre oppfølging av reformen. Komiteen er av den oppfatning at en reform med så stor grad av enighet må gjennomføres i tråd med vedtatte intensjoner, og at eventuelle utilsiktede virkninger møtes med eventuelle tiltak.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser også til budsjettforliket mel-

lom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti hvor det var enighet om følgende merknad, sitat:

«For å ta høyde for uforutsette utslag knyttet til uførereformen samt endringer i kompensasjonsnivået, bes regjeringen følge konsekvensene nøye og eventuelt komme tilbake til Stortinget på egnet måte dersom innretningen av uføreordningen og gjennomføring av overgangsreglene skulle tilsi dette.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til felles merknad fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet til budsjettet for 2015, der disse to partiene støttet regjeringens forslag til overgangsordning for uføre med gjeld, men samtidig ba regjeringen snarest mulig komme tilbake med en vurdering av en mer permanent løsning.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser videre til sine respektive partiers mindretallsforslag om at regjeringen måtte foreta en gjennomgang av uførereformen for å finne en langsiktig løsning for dem som opplever å få redusert nettoinntekt fra 1. januar 2015.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser for øvrig til partiets merknader i forbindelse med behandlingen av budsjettet for 2015.

Komiteen viser til at uførereformen og skattemleggingen er kompleks, og en får ikke full oversikt over skattemessige og andre konsekvenser av reformen før skatteoppgjøret for 2015 er behandlet.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at regjeringen må se på de velferdsordningene og pleie- og omsorgstjenestene hvor bruttoinntekten blir lagt til grunn for betaling av egenandeler. Komiteen viser til at lov om helse- og omsorgstjenester pålegger å sikre nødvendige helse- og omsorgstjenester (herunder pleie- og omsorgstjenester) til alle som oppholder seg i kommunen. Kommunale helse- og omsorgstjenester tildeles på bakgrunn av tjenestebehov, uavhengig av den enkeltes økonomi og inntekt. Egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester i institusjon, som for eksempel sykehjem, beregnes ut fra et nettoinntektsprinsipp. Grunnlaget for egenandelen er den enkeltes inntekt etter at skatt og gjeldsrenter er trukket fra. Ifølge Helse- og omsorgsdepartementet har en rekke uføretrygdete etter reformen fått redusert egenandel ved opphold på kommunal institusjon.

Komiteen viser til at bruttoinntekt blir lagt til grunn for den statlige bostøtteordningen. Dette ble

problematisert og tatt opp av komiteens medlemmer i initiativdebatten.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Norges Handikapforbund, i et skriftlig innspill i forbindelse med høringen Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti arrangerte i forkant av initiativdebatten om uførereformen i april 2015, var bekymret over at folk kunne miste tilgang på kommunale tjenester basert på bruttoinntekt på grunn av uførereformen. Brukerbetaling for trygghetsalarm, husmorvikar og/eller matombrining er eksempler på kommunale tjenester som kan være basert på bruttoinntekt i kommunene.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er opptatt av å finne en løsning som gjør at folk ikke skal få et svekket tilbud om hjelp på grunn av uføre-reformen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til sitt forslag i Innst. 360 S (2014–2015) til revidert nasjonalbudsjett for 2015, der regjeringen bes om å utrede konsekvensene av økt brutto uføretrygd når det gjelder tildeling av stønader/egenbetaling for tjenester, som tildeles eller beregnes med utgangspunkt i brutto inntekt.

Komiteen viser til at Stortinget i behandlingen av statsbudsjettet for 2015 (jf. Innst. 16 S (2014–2015) fra kommunal- og forvaltningskomiteen) forutsatte at uføre ikke skulle tape bostøtte ved at brutto uføretrygd ble økt med virkning fra 1. januar 2015 (uførereformen). Komiteen viser i den forbindelse til Dokument nr. 15:780 (2014–2015), der kommunal- og moderniseringsministeren redegjør for hvordan regjeringen har fulgt opp dette, og at regjeringen planlegger å fremme egen sak til Stortinget, som sikrer at ingen vil tape bostøtte som følge av uførereformen.

Komiteen viser til og avventer Justisdepartementets behandling av en sak om fri rettshjelp. Praxis er at søkeres brutto månedsinntekt ligger til grunn for vurdering om de har krav på fri rettshjelp. Statens sivilrettsforvaltning har tatt opp problemstillingen knyttet til økningen i brutto uføretrygd.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener det er viktig at Justisdepartementet finner en løsning på dette som gjør at ikke tilgangen på fri rettshjelp svekkes.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil også understreke at det i regelverket for behovsprøvd barnetillegg til uføretrygdde er tatt hensyn til at bruttoytelsen til uføretrygdde er økt. Endringene i barnetillegget til uføretrygdde som ble vedtatt i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2015, trer først i kraft fra 2016, men også her er det overgangsregler. Skatteomleggingen vil ikke ha noen betydning her. Flertallet viser også til at barnehaageprisene er redusert med 500 kroner pr. barn fra 1. mai 2015 for dem med brutto husstandsinntekt under 405 000 kroner.

Flertallet viser til at regjeringen vil se på stønadsordningene til bil fra folketrygden. Regjeringen har varslet at den vil se nærmere på behovsprøvningsreglene i forbindelse med en større gjennomgang av bilstønadsordningen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at innstrammingene i barnetillegget til uføre og i bilstønadsordningen til personer med nedsatt funksjonsevne, som ikke er i arbeid eller utdanning, er budsjettkutt vedtatt av samarbeidspartiene i Stortinget, etter forslag fra regjeringen i statsbudsjettet for 2015. Disse medlemmer understreker at innstrammingene i barnetillegget og bilstønadsordningen ikke er en del av uførereformen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, registrerer at regjeringen har tatt på alvor de innspill og tilbakemeldinger som kom frem i initiativdebatten, og at personer som opplever å ha fått dårligere økonomi ved innføring av reformen, i større grad er blitt hørt.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er tilfreds med at regjeringen i revidert nasjonalbudsjett for 2015 foreslår å utvide overgangsordningen ved å redusere grensen for nedgang i inntekt for dem som omfattes, fra 6 000 til 4 000 kroner pr. år. Med forslaget vil ca. 10 000 flere uføre få skattefradrag, og de 30 000 som allerede omfattes vil få ytterligere skattelettelser. Totalt anslås 40 000 personer å få skattefradrag med overgangsordningen.

Dette flertallet er fornøyd med at de som kommer bedre ut av skatteomleggingen er de med lavest inntekt – dagens minstepensjonister med gjeld, uføre med lav og middels uførepensjon som også mottar tjenstepensjon, uføre med barnetillegg, graderte uføre med lavere uføregrad enn 2/3, og gifte uføre med lav sats på særtillegget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter regjeringens forslag i revidert nasjonalbudsjett for 2015 om utvidelse av overgangsordningen for uføre med gjeld, men viser samtidig til sitt forslag i Innst. 360 S (2014–2015) til revidert nasjonalbudsjett for 2015, der regjeringen bes om å utrede konsekvensene av at overgangsordningen for uføre med gjeld forlenges ut over tre år, eller gjøres permanent.

Komiteen ber regjeringen om å følge nøye med på utviklingen av implementeringen av reformen og de konsekvenser det får for de mennesker det gjelder. Komiteen ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på en egnet måte hvis konsekvensene av gjennomføringen skulle tilsi det.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser i den forbindelse til at Arbeiderpartiet i Innst. 360 S (2014–2015) til revidert nasjonalbudsjett for 2015, sammen med samarbeidspartiene ber regjeringen vurdere utslagene av uførereformen for dem med de laveste ytelsene og komme tilbake i statsbudsjettet for 2016.

Disse medlemmer viser videre til Arbeiderpartiets forslag i samme innstilling til revidert nasjonalbudsjett for 2015, der regjeringen bes om å utrede uforutsette virkninger av uførereformen og eventuelle kostnader ved ulike alternative tapsbeløpsgrenser på 0, 1 000, 2 000, eller 3 000 kroner, når det gjelder gjeldsordningen, og når det gjelder andre mulige uforutsette tap, samt å foreta en gjennomgang av konsekvensene av økt brutto uføretrygd, når det gjelder kommunale og statlige egenandeler, støtteordninger og tjenestetilbud.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå en varig kompensasjonsordning som kan settes inn for å redusere det økonomiske tapet enkelte har lidd etter omlegging av skattlegging av folketrygdens og/eller tjenstepensjonenes uføretrygd. Denne kompensasjonsordningen bør sørge for at ingen får et tap i inntekt etter skatt som er større enn 1 000 kroner i året, med et unntak for personer med et inntektsnivå over 6 G.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå kommunale pleie- og omsorgstjenester, slik at personer som har fått økt bruttoinntekt på grunn av uførereformen, og med det har fått økte egenandeler eller mistet rett til kommunale pleie- og omsorgstjenester, får samme tjenestetilbud som tidligere.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at statlige velferdsgoder som bygger på bruttoinntekt, som for eksempel tilskudd til bil og fri rettshjelp, justeres slik at personer som har fått økt bruttoinntekt på grunn av uførereformen, ikke mister tilgangen til disse tjenestene som følge av omleggingen.»

«Stortinget ber regjeringen foreslå andre fradrag- eller støtteordninger for varig å kompensere det økonomiske tapet enkelte uføre har lidd etter omlegging av skattlegging av folketrygdens og tjenstepensjonenes uføretrygd.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen foreslå en varig kompensasjonsordning som kan settes inn for å redusere det økonomiske tapet enkelte har lidd etter omlegging av skattlegging av folketrygdens og/eller tjenstepensjonenes uføretrygd. Denne kompensasjonsordningen bør sørge for at ingen får et tap i inntekt etter skatt som er større enn 1 000 kroner i året, med et unntak for personer med et inntektsnivå over 6 G.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen gjennomgå kommunale pleie- og omsorgstjenester, slik at personer som har fått økt bruttoinntekt på grunn av uførereformen, og med det har fått økte egenandeler eller mistet rett

til kommunale pleie- og omsorgstjenester, får samme tjenestetilbud som tidligere.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sørge for at statlige velferdsgoder som bygger på bruttoinntekt, som for eksempel tilskudd til bil og fri rettshjelp, justeres slik at personer som har fått økt bruttoinntekt på grunn av uførereformen, ikke mister tilgangen til disse tjenestene som følge av omleggingen.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen foreslå andre fradrag- eller støtteordninger for varig å kompensere det økonomiske tapet enkelte uføre har lidd etter omlegging av skattlegging av folketrygdens og tjenstepensjonenes uføretrygd.

Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:103 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Karin Andersen og Snorre Serigstad Valen om å sikre en varig kompensasjonsordning for uføre etter uførereformen – vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 9. juni 2015

Arve Kambe

leder

Bente Stein Mathisen

ordfører

Vedlegg

Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 29. mai 2015

Representantforslag 103 S (2014-2015)

Jeg viser til brev av 30. april 2015 fra Arbeids- og sosialkomiteen, vedlagt representantforlag (Dokument 8:130S (2014-2015) fra stortingsrepresentantene Bergstø, Andersen og Serigstad Valen.

Arbeids- og sosialkomiteen ber om en vurdering av følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen foreslå en varig kompensasjonsordning som kan settes inn for å redusere det økonomiske tapet enkelte har lidd etter omleggingen av skattlegging av folketrygden og/eller tjenestepensjonenes uføretrygd. Denne kompensasjonsordningen bør sørge for at ingen får et tap i inntekt som er støtte enn 1000 kroner i året, med et unntak for personer med et inntektsnivå over 6 G.
2. Stortinget ber regjeringen gjennomgå kommunale pleie- og omsorgstjenester, slik at personer som har fått økt bruttoinntekt på grunn av uføreforhøringen, og med det har fått økte egenandeler eller mistet rett til kommunale pleie- og omsorgstjenester, får samme tjenestetilbud som tidligere.
3. Stortinget ber regjeringen sørge for at statlige velferdsgoder som bygger på bruttoinntekt, som for eksempel tilskudd til bil og fri rettshjelp, justeres slik at personer som har fått økt bruttoinntekt på grunn av uføreforhøringen, ikke mister tilgangen til disse tjenestene som følge av omleggingen.
4. Stortinget ber regjeringen foreslå andre fradrags- eller støtteordninger for varig å kompensere det økonomiske tapet enkelte uføre har lidd etter omlegging av skattlegging av uføretrygdens og tjenestepensjonenes uføretrygd.

Bakgrunn

Uføreforhøringen ble vedtatt av et samlet Storting i desember 2011 på bakgrunn av forslag i Prop.130 L (2010-2011). Hovedmålet med forhøringen var å forenkle regelverket og å løsrive beregningen av uføreytelsen fra pensjonsberegningen. I den nye uføretrygden legges inntekten på uføretidspunktet eller like før inntektsevnen ble nedsatt til grunn ved beregning av ytelsen. Den nye ytelsen skattlegges som lønn, og brutto uføretrygd er økt for å kompensere for økt skatt. Videre er reglene for avkorting av ytelsen ved samtidig arbeid endret. Dette gjør at det alltid vil være lønnsomt å erstatte uføretrygd med arbeidsinn-

tekt. Like skatteregler for trygd og arbeidsinntekt har bidratt til å tydeliggjøre de økonomiske konsekvensene for den enkelte ved overgangen fra arbeid til trygd og ved kombinasjon av trygd og arbeid, for uføretrygdde som har mulighet til å være i noe arbeid.

Mottakere av uførepensjon pr. 31.12.2014 er blitt overført til nytt regelverk. Det ble i Prop. 130 L (2010-2011) lagt til grunn at uførepensjonistene skulle overføres til det nye regelverket på en slik måte at uføreytelsen etter skatt ble på om lag samme nivå som tidligere.

De fleste kommer om lag likt ut eller bedre ut etter konverteringen til ny uføretrygd.

Alle som mottok full uførepensjon og som ikke hadde andre inntekter eller fradrag utover standardfradrag, vil få lik ytelse etter skatt som tidligere uførepensjon. I andre tilfeller vil nettoinntekten kunne bli endret. At enkelte har fått en klar nedgang i netto utbetalt uføretrygd, skyldes i hovedsak bortfall av skattebegrensningsregelen som har vært spesielt gunstig for uførepensjonister med store gjeldsutgifter. Tidligere uførepensjonister som har inntekter ved siden av ytelsen fra folketrygden vil også kunne få en lavere netto inntekt.

For å lette overgangen til ny uføretrygd og lønnsbeskatning foreslo regjeringen i statsbudsjettet for 2015 en treårig overgangsordning i form av et individuelt beregnet skattefradrag. Denne overgangsordningen gjelder for tidligere uførepensjonister som har renteutgifter og som tidligere var omfattet av skattebegrensningsregelen. Maksimalt inntektstap i 2015 for denne gruppen ble satt til 6 000 kroner. Regjeringen har i Revidert nasjonalbudsjett foreslått å utvide overgangsordningen med skattefradrag gjennom å redusere inntektsgrensen for å omfattes av ordningen fra 6 000 kroner til 4 000 kroner.

Skattedirektoratet har anslått at i 2015 vil om lag 188 000 tidligere uførepensjonister få en økning i nettoinntekt eller ingen endring etter omleggingen, dvs. 60 prosent av uførepensjonistene, mens om lag 127 000 personer vil få en nedgang i netto inntekt. Av de om lag 127 000 uførepensjonistene som ifølge anslagene vil tape på omleggingen, vil om lag 68 000 personer tape mindre enn 4 000 kroner og ikke få rett til skattefradrag gjennom overgangsordningen slik den er foreslått i Revidert nasjonalbudsjett.

Med forslaget i Revidert nasjonalbudsjett vil om lag 10 000 flere uføretrygdde enn de som opprinnelig ble omfattet av overgangsordningen få rett til skattefradrag, og de 30 000 som allerede omfattes av

overgangsordningen vil få ytterligere skattelettelse. På denne bakgrunn kan det anslås at om lag 135 000 i 2015 vil få en inntektsendring i intervallet + 4 000/-4000 kroner, mens om lag 19 000 uføretrygdede vil tape mer enn 4 000 kroner på omleggingen. Om lag 121 000 uføretrygdede vil få en økning i nettoinntekt på mer enn 4 000 kroner.

Omleggingen til ny uføretrygd (før kostnader ved overgangsordning) er anslått å gi netto økte kostnader til uføretrygd med 250 mill. kroner. Overgangsordningen ble opprinnelig anslått til 375 mill. kroner i 2015 og samlet 750 mill. kroner over tre år. Med forslaget i revidert budsjett anslås kostnadene å øke med ytterligere 70 mill. kroner i 2015 og til sammen 140 mill. kroner over tre år.

Virkning av endrede skatteregler for uføretrygdede med uførepensjon fra tjenestepensjonsordning

Uførepensjonen fra offentlig tjenestepensjon er endret fra 2015. Nye beregningsregler vil kunne gi forskjell i utbetaling sammenlignet med tidligere regelverk. Virkningene av endrede skatteregler for uføretrygd for uføretrygdede som i tillegg til uføreytelse fra folketrygden har uførepensjon fra en tjenestepensjonsordning ble belyst i Prop. 1 LS (2012–2013) *Skatter, avgifter og toll 2013* og Prop. 202 L (2012–2013) *Endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (ny uførepensjonsordning)*. I Prop. 202 L foreslo daværende Arbeidsdepartementet at de som mottar uføreytelse både fra offentlig tjenestepensjonsordning og fra folketrygden skal beholde det samme beløpet (før skatt) i uførepensjon fra tjenestepensjonsordningen. Stortinget sluttet seg til dette. Også mottakere av uførepensjon fra en privat tjenestepensjonsordning har fått beholde det samme beløpet (før skatt) fra tjenestepensjonsordningen.

Personer som har fått konvertert folketrygdens uførepensjon til uføretrygd og som i tillegg mottar uførepensjon fra en tjenestepensjonsordning, kan ha fått endret inntekt etter skatt som følge av at også uførepensjoner fra tjenestepensjonsordninger nå blir skattlagt som lønn. Det er imidlertid ikke slik at skattlegging som lønn nødvendigvis medfører lavere inntekt etter skatt for personer som også mottar uførepensjon fra offentlige eller private tjenestepensjonsordninger. For mange, spesielt de med lave og midtels høye pensjoner, vil inntekt etter skatt gå opp ettersom marginals-katten (skatt på inntekt utover uføreytelsen fra folketrygden) går ned i det nye skattesystemet. Uførepensjonister som hadde høy uførepensjon både fra folketrygden og en tjenestepensjonsordning kan derimot ha fått redusert inntekt etter skatt som følge av omleggingen av skattereglene for uførepensjon fra tjenestepensjonsordninger.

Retten til andre ytelser/stønader fra folketrygden

I regelverket for behovsprøvd *barnetillegg* til uføretrygdede er det tatt hensyn til at bruttoytelsen til uføretrygdede er økt. Endringene i barnetillegget til uføretrygdede som ble vedtatt i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2015 trer først i kraft fra 2016, men også her er det overgangsregler. Skatteomleggingen vil ikke ha noen betydning her.

Stønad til bil er behovsprøvd, og grunnlaget for behovsprøvingen er søkerens alminnelige inntekt på søknadstidspunktet. Dersom søkeren etter utførereformen har fått en samlet høyere alminnelig inntekt, vil han eller hun ved neste søknad om stønad til bil således kunne få en noe lavere stønad enn forrige gang. Det er viktig å understreke at omleggingen av folketrygdens uføreytelse ikke vil ha betydning for løpende bilsaker, men først ved utmålingen av stønaden når vedkommende skal søke gjenanskaffelse. Dette skjer etter at vedkommende har hatt bilen i 11 år (8 år hvis bil skal brukes i arbeid). For dem som nylig har fått bil (2013–2014), vil ev. endringer av uføreytelsen således først kunne få betydning for stønad til bil i 2024–2025.

For personer som mottar full uføreytelse, er det bare aktuelt med stønad til bil i gruppe 2 (gruppe 1 bil kan fra 2015 kun gis til bruk i arbeid). For denne gruppen er det kun 150 000 kroner som er behovsprøvd, og bilens overskytende pris/verdi dekkes fullt ut. Behovsprøvingen er slik at dersom man har en alminnelig inntekt på under 3 G, ytes det full stønad. Dette innebærer at alle med kun minsteytelse fra folketrygden ikke vil bli berørt av endringen. Behovsprøvingen er videre slik at stønaden gis i proSENTsatter i intervallet mellom 3 G og 6 G – henholdsvis 20, 40, 50, 60, 70, 80 og 100 prosent. For enkelte vil omleggingen kunne innebære at man kommer over i et annet intervall – eksempelvis fra en tidligere stønad på 50 prosent stønad, til 40 prosent stønad. De fleste stønadsmottakerne vil imidlertid få den samme stønaden som tidligere, ettersom intervallene er så vidt store.

Departementet arbeider for tiden med å gjennomgå bilordningen. I den anledning vil også reglene for inntektsprøving av stønaden bli nærmere vurdert.

Retten til kommunale pleie- og omsorgstjenester, egenandeler mv.

Helse- og omsorgsministeren har orientert meg om at helse- og omsorgstjenesteloven pålegger kommunene å sikre nødvendige helse- og omsorgstjenester (herunder pleie- og omsorgstjenester) til alle som oppholder seg i kommunen. Kommunale helse- og omsorgstjenester tildeles altså på bakgrunn av tjenestebehov uavhengig av den enkeltes økonomi og inntekt.

For de fleste kommunale helse- og omsorgstjenester er det gitt adgang til å kreve egenandeler fra bruker/pasient. For kommunale helse- og omsorgstjenester som er delvis finansiert av folketrygden, som for eksempel legevaktstjenester og fastlegetjenester, er egenandelen en fast, stipulert sum som er lik for alle uavhengig av inntekt.

For kommunale helse- og omsorgstjenester som finansieres av kommunen, fastslår helse- og omsorgstjenesteloven § 11-2 at kommunen kan kreve vederlag for disse tjenestene "når det følger av lov eller forskrift". Slik hjemmel er gitt for nærmere angitte tjenester gjennom forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester. Forskriften angir det maksimale av hva kommunen kan kreve i egenandel. Den enkelte kommune står fritt til å kreve inn lavere egenandel.

For egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester i institusjon, som for eksempel sykehjem, er denne inntektsbasert. Grunnlaget for egenandelen er imidlertid den enkeltes inntekt etter at skatt og gjeldsrenter er trukket fra. Egenandelen beregnes altså ut fra et nettoinntektsprinsipp. Helse- og omsorgsdepartementet opplyser at det er kjent med at en rekke uføretrygdde etter uførereformen fått redusert egenandel ved opphold på kommunal institusjon.

For egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester utenfor institusjon, som for eksempel en rekke ulike hjemmetjenester, er hovedregelen at kommunen selv fastsetter regler for betaling av egenandel og betalingssatser. Egenandelen skal ikke overstige kommunens egne utgifter til angjeldende tjeneste (selvkost). Egenandelen kan ikke settes høyere enn at vedkommende beholder tilstrekkelig til å dekke personlige behov og bære sitt ansvar som forsørger.

Når kommunen bestemmer den maksimale egenandelen en person skal betale pr. år for kommunale helse- og omsorgstjenester utenfor institusjon, skal betalingen beregnes på grunnlag av husstandens samlede skattbare nettoinntekt før særfradrag. Dersom husstandens samlede skattbare nettoinntekt før særfradrag er under 2 G, skal den samlede egenandelen ikke overstige et utgiftstak på kroner 186 pr. måned. Utover disse tilfellene må kommunen altså sikre at den enkelte beholder tilstrekkelig til å dekke personlige behov og bære sitt ansvar som forsørger.

Fri rettshjelp

Søkerens økonomiske situasjon er ofte avgjørende for om vedkommende har krav på fri rettshjelp. Brutto månedsinntekt legges til grunn for vurderingen av om det foreligger rett til fri rettshjelp. Justis- og beredskapsministeren har orientert meg om at inntektsgrensene ikke er blitt justert siden 2009, og at

ulike grupper trygdemottakere derfor faller utenfor ordningen. Justis- og beredskapsdepartementets underliggende virksomhet, Statens sivilrettsforvaltning, har tatt opp problemet knyttet til økningen i brutto uføretrygd, herunder om det bør være mulighet for å dispensere fra de økonomiske grensene for fri rettshjelp ved overskridelser. Justis- og beredskapsministeren har orientert meg om at departementet har saken til vurdering, men at de foreløpig ikke har konkludert.

Bostøtte

Uførereformen får konsekvenser for den statlige bostøtteordningen. Når bruttoytelsen øker, vil en del uføretrygdde få lavere bostøtte, eller støtten vil falle bort. Kommunal- og moderniseringsministeren har orientert meg om at beregninger viser at uten kompenserende tiltak medfører reformen bortfall av bostøtte for anslagsvis 13 700 husstander. Om lag 23 300 uføretrygdde vil få redusert bostøtte. I gjennomsnitt vil reduksjonen være 9 000 kroner pr. år.

Stortingens vedtatt midlertidige tiltak fram til 1. juli 2016 som skal hindre at uføretrygdde som allerede mottar bostøtte får støtten redusert som en følge av overgangen til ny uføretrygd. Kommunal- og moderniseringsministeren har orientert meg om at Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil komme tilbake til saken i statsbudsjettet for 2016.

Vurdering av forslagene:

FORSLAG OM VARIG KOMPENSASJONSORDNING

Representantene foreslår en varig kompensasjonsordning der ingen får en inntektsreduksjon som er mer enn 1000 kroner pr. år med et unntak for uføretrygdde som har et inntektsnivå over 6 G.

Jeg vil minne om at det har vært bred politisk enighet om uførereformen. Endringene i pensjonskattereglene fra 2011 har flere likhetstrekk med endringene i skattleggingen av uføretrygdde. Disse endringene innebar blant annet at skattebegrensningsregelen ble opphevet for alderspensjonister og AFP-pensjonister. Det nye skatteregimet ble faset inn over en treårsperiode. I likhet med dagens omlegging av skattereglene for uføretrygdde, fikk pensjonister med høye renteutgifter som samtidig hadde så lav inntekt at de ble skattlagt etter skattebegrensningsregelen, lavere netto pensjoner etter omleggingen.

Det er etter min oppfatning et viktig prinsipp at arbeidsinntekt og trygdeinntekt beskattes likt. De nye reglene for skattleggingen av uføretrygden er et ledd i en slik omlegging. Å ha en varig kompensasjonsordning for personer som mottok uførepensjon ved overgang til ny uføretrygd i 2015, vil være urimelig sammenliknet med yrkesaktive på samme inntektsnivå som vil bli skattlagt betydelig hardere og nye ufø-

retrygdede etter 2015 som omfattes av det nye regelverket fullt ut.

Å kompensere alle som tidligere mottok uføretrygd for inntektsreduksjon over 1000 kroner pr. år vil i realiteten bety en overgangordning som vil kunne strekke seg over svært mange år, og det i seg selv er noe jeg vil fraråde. Med forslaget i RNB til justering av overgangsordningen, vil inntektstapet for den enkelte som omfattes av ordningen bli redusert til maksimalt 4 000 kroner i 2015. Over tid vil dessuten inntekts- og fradragforholdene for mange endre seg såpass mye, at det raskt vil framstå som urimelig at det skal være situasjonen akkurat pr 1.1.2015 som skal avgjøre hva slags kompensasjon man får.

KONSEKVENSER FOR RETT TIL KOMMUNALE OG STATLIGE TJENESTER OG YTELSE

Retten til helse- og omsorgstjenester gjelder uavhengig av inntekt og formue. Ingen vil derfor miste retten til slike tjenester. For kommunale helse- og omsorgstjenester som er delvis finansiert av folke-

trygden, som for eksempel legevaktstjenester og fastlegetjenester, er egenandelen en fast, stipulert sum som er lik for alle uavhengig av inntekt. Egenandel i kommunale helse- og omsorgstjenester i institusjon er basert på inntekt etter skatt. Helse- og omsorgsministeren har opplyst om at de er kjent med at uføretrygdede etter uførereformen har fått redusert egenandel ved opphold i kommunale institusjoner. For øvrige kommunale helse- og omsorgstjenester, foreligger det en viss mulighet for skjønn ved utmåling av egenandeler. Det er derfor noe usikkert hvordan omleggingen av uføreordningen vil slå ut her.

Eventuelle endringer i inntektstak for retten til fri rettshjelp vil som nevnt ovenfor bli håndtert av Jusdepartementet, mens Kommunal- og moderniseringsdepartementet vil vurdere retten til bostøtte og en eventuell videre skjermingsordning her i statsbudsjettet for 2016.

For stønad til bil fra folketrygden, vil jeg se nærmere på behovsprøvingsreglene i forbindelse med en større gjennomgang av bilstønadsordningen.

